

HISTORISCH GENOOTSCHAP ROTERODAMUM JAARVERSLAG OVER 2010

Het verenigingsjaar opende met 2529 en sloot met 2519 leden.
Het aantal bezoekers van de website ging van 10.331 in 2009 naar 12.651 in 2010.

Beknopt chronologisch overzicht:

- 20 januari: Uitreiking drs. H.H.Horstingprijs aan de heer Jacques Schoufour
- 15 april: Algemene Ledenvergadering, met aansluitend een lezing door de heer
 Ad van Liempt
- 28 mei: Halve-dag excursie naar het nieuwe LantarenVenster en 'Ons Huis'
- 21 augustus: Dagexcursie Antwerpen
- 2 t/m 10 september: Gergiev festival met als thema '*Resurrection, a story of Rotterdam*'
- 11 september: Uitreiking Monumentenschildje tijdens de Open Monumentendag
- 26 november: Uitreiking mr. J. Dutilhprijs en de overhandiging van het Jaarboekje 2010

Hieronder wordt uitgebreider ingegaan op een aantal van bovengenoemde activiteiten.

Uitreiking drs. H.H.Horstingprijs 2009

Op woensdag 20 januari reikte burgemeester ing. A. Aboutaleb de tweede drs. H.H. Horstingprijs uit in de Burgerzaal van het stadhuis aan de heer Jacques Schoufour. De heer Schoufour is de man achter onder meer het Masterplan voor Diergaarde Blijdorp, de co-financiering van de Nieuwe Delftse Poort, de professionalisering van het CHIO en een schenking van middeleeuwse 'houten' heiligenbeelden aan Museum Boijmans Van Beuningen.

De drs. H.H.Horstingprijs is ingesteld bij het afscheid van Hans Horsting als voorzitter van het Historisch Genootschap Roterodamum in 2007. De prijs 'zoomt in op die Rotterdamers die op cultureel, historisch en/of maatschappelijk gebied waardevolle bijdragen leveren, achter de schermen wel te verstaan. Het belangrijkste kenmerk voor een laureaat

is dat de eigen netwerken ingezet worden om doelen te bereiken.'

In 2007 ging de prijs naar mevrouw mr. Wilma Gillis-Burleson. De prijs van 2009 werd in januari 2010 uitgereikt, waarbij Hugo Bongers, secretaris van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur, namens de jury het woord voerde. De *laudatio*, feestrede, werd uitgesproken door de voorzitter van de Sociaal Economische Raad, dr. Alexander Rinnooy Kan. Van het juryrapport en de prijsuitreiking op het stadhuis en de aansluitende vaartocht op de *Nieuwe Maze* is een gefilmd verslag beschikbaar en in te zien in het Gemeentearchief Rotterdam.

Algemene Ledenvergadering

Op donderdag 15 april 2010 begon om 19.30 uur de Jaarvergadering van het Genootschap in Podium O950. Aanwezig

De heer Jacques Schoufour ontvangt de drs. H.H.Hors-tingprijs uit handen van burgemeester ing. A. Aboutaleb. Feestredenaar dr. A. Rinnooy Kan en mr. E. Koning van de Stichting Bevordering van Volkskracht kijken tevreden toe hoe ingenomen de heer Schoufour (tweede van rechts) met deze prijs is. (foto Paul van der Blom)

waren circa veertig leden. In de vergadering werd bij acclamatie besloten tot een verhoging van de contributie van 25 naar 30 euro. Aansluitend aan de vergadering gaf de heer Ad van Liempt, onder meer bekend van de televisieserie 'De Oorlog', een presentatie over het hoe, wat en waarom van deze documentaire.

Excursie LantarenVenster en 'Ons Huis'

Op vrijdag 28 mei 2010 kreeg een aantal van onze leden een *sneak preview* van het nieuwe 'Ons Huis' en LantarenVenster op Zuid, waarbij heden, verleden en toekomst over een periode van meer dan honderd jaar in één middag bij elkaar werden gebracht. Het nieuwe onderkomen is gesitueerd onderin het hoogste woongebouw van Nederland, *New Orleans*, een ontwerp van Alvaro Siza/Cruz y Ortiz Arquitectos. Bij aankomst werd Rotterdam ontvangen met een glas champagne om het bijzondere karakter van de gelegenheid te onderstrepen.

De groep kreeg een rondleiding door de nieuwbouw, een toelichting op de inrichting door de binnenhuisarchitect van M2R. Vervolgens gaf de voorzitter van het bestuur van LantarenVenster, Hans Kombrink, een uiteenzetting over de plannen voor het *Arthouse*.



Na afloop van het programma in de nieuwbouw ging de groep per tram naar het oude gebouw in de Gouvernestraat 133, het honderd jaar oude pand dat in 1909 werd geopend als 'Ons Huis'. In zaal L/V 2 konden deelnemers luisteren naar achtereenvolgens architectuur-expert Lucas van Zuijlen –die uit de doeken deed hoe het gebouw in 1909 tot stand kwam en hoe het voortdurend werd aangepast– en naar schrijfster Alma Post die de maatschappelijke kant van de geschiede-

nis rond het gebouw 'Ons Huis' nader toelichte. Als intermezzo werd een compilatie van zeven verrassende, korte zwiigende films uit 1909 vertoond, met live muzikale omlijsting door pianist Wim van Tuyl. Om 17.00 uur werd de dag afgesloten met een borrel in 'de gezelligste foyer van Rotterdam'.

Dagexcursie naar Antwerpen

Vijfenzestig leden van Roterodamum waren zaterdag 21 augustus van kwart voor negen tot 's avonds halfzeven een dagje uit. Bestemming Antwerpen. Een verrassend onderdeel van het programma waren twee Reuzen die de hele dag door Antwerpen lopen, op zoek naar elkaar. Zij volgen een onbekende route met een geheim tijdschema. Onze voorzitter zou onze voorzitter niet zijn, als zij niet de hand had kunnen leggen op deze informatie: zij heeft de route en het tijdschema weten los te krijgen, en gestempeld als CONFIDENTIONEEL. De eerste stop was het zeer recent voor publiek geopende Stads-paleis op de Meir, waar goede Belgische koffie en bonbons voor ons werden neergezet. Een rondleiding bracht de groep door het indrukwekkende paleis dat in 1745 voor een rijke Antwerpse koopman werd gebouwd. Rond deze tijd in het programma zou een reus de Meir aandoen. Daarom werd er regelmatig 'om de hoek' gekeken, en inderdaad, plotseling verscheen een reuzin aan de kop van de Meir, waar zij een middagdutje doet. Het gezelschap wandelt daarom naar haar toe. Bij terugkeer in het Paleis volgde een welkomwoord van de directeur van de stafdienst Cultuur Sport en Jeugd van Antwerpen, Bruno Verbergt. Hij vertelde hoe

Antwerpen met de vele verschillende nationaliteiten in de stad omgaat en hoe het met de 'identiteit' van de stad en de Antwerpeenaar gesteld is. Stof tot nadenken. Daarna werd er geluncht in het Zuiderpers-huis, een aanrader. In het nabijgelegen Koninklijk Museum voor Schone Kunsten genoot men van de laatste tentoonstelling voor de aanstaande sluiting voor vier jaar in verband met verbouwing. Kunstenaar Jan Vanriet had *carte blanche* gekregen om uit de collectie en in combinatie met zijn eigen werk een tentoonstelling samen te stellen onder de passende titel: *Closing Time*. Dit grote en geschakeerde parcours zonder kunst-historische of chronologische volgorde nodigde ons uit tot nieuwe beeldreflectie. Vervolgens werd een bezoek aan de Sint-Pauluskerk gebracht, een kerk die niet dezelfde 'naam' heeft als andere grote kerken in Antwerpen, maar daarvoor niet onder doet, met aan de buitenzijde een indrukwekkende calvarieberg en een interieur dat zowel licht als statig is. Een gids gaf toelichting op de (kunst)schatten in de kerk, waaronder het prachtige orgel. Inmiddels liep op de kade de grote Reus die door mensen als waren zij Lilliputters werd voortbewogen. Mogelijk zullen *Les Géants* van straat-theatergroep *Royal de Luxe* uit Nantes in 2012 naar Rotterdam komen; een aanrader want het Gulliver effect van de reuzen kan niet worden beschreven maar moet worden gezien. Na de afsluitende borrel bracht de bus ons tenslotte nog langs het MAS, Museum aan de Stroom, ontworpen door het Rotterdams Architectenbureau Neutelings Riedijk. Op de terugweg werden de ervaringen van die dag in vrolijke

De voorzitter van Rotterdam valt de eer te beurt aan H.M. koningin Beatrix te worden voorgesteld tijdens de openingsavond van het Gergiev Festival. Het Genootschap speelde bij dit festival een rol door een reeks inleidingen te verzorgen die allen een aspect van Rotterdam in en rond de Tweede Wereldoorlog als onderwerp hadden.
(foto Pim Top)



limericks (zie onder) samengevat: we hadden een vermoeiende, maar leuke en interessante dag achter de rug. Met dank aan de excursiecommissie!

‘Een dame op stap langs de Schelde
Had bij thuiskomst heel wat te melden
Want vlak voor haar neus
Trof zij een reus
En zo’n stuk, zei ze, zie je maar zelden.’

Roterodamum en Gergiev Festival: geslaagde samenwerking

Op de officiële openingsavond, waarbij H.M. koningin Beatrix aanwezig was, stond de achtste symfonie van Sjostakovitsj, ook wel aangeduid als de ‘Oorlogssymphonie’, op het programma. Na afloop van het concert was er een besloten bijeenkomst in aanwezigheid van Hare Majesteit, waarbij onze voorzitter Melanie Post van Ophem aan de koningin

werd voorgesteld. Zij maakte van de gelegenheid gebruik om Koningin Beatrix een exemplaar van de speciale *Gergiev-Kroniek*, kronieknummer 177, aan te bieden.

Roterodamum kijkt met trots terug op een bijzondere samenwerking met de organisatie van het Gergiev Festival en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. In De Doelen was ons Genootschap voortdurend zichtbaar aanwezig: overal stonden tafelvlaggetjes met het bekende blauwe logo. In de Vriendenwinkel werden onze boeken verkocht, en de speciale *Kroniek* was voor de symbolische prijs van één euro te koop. De opbrengst daarvan kwam geheel ten goede aan het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Met als thema *Resurrection - A Story of Rotterdam* becommentarieerde het vijftiende Gergiev Festival de identiteit en de psychologie van een stad die getekend is door het

bombardement en zich daarna herstelde. De concerten onder leiding van Valery Gergiev vormden natuurlijk de kern van de veelzijdige programmering, waarbij de muzikale nadruk op Mahler, Britten, Sjostakovitsj en hedendaags repertoire lag. De *side* programmering werd gedeeltelijk verzorgd door Roterodamum. Op en rond de Brandgrens werden op zaterdag 4 september op diverse plaatsen gratis concerten gegeven; bestuursleden van Roterodamum lichten in de Jacobustuin, Donner, Bijenkorf (de lingerie-afdeling!), Kriterion en De Doelen de geschiedenis van de gekozen locatie kort toe. Bij de zes avondconcerten verzorgde ons Genootschap de inleidingen, niet zoals gebruikelijk vanuit muzikaal oogpunt, maar door reflectie op het thema van het festival en de geschiedenis van Rotterdam in de jaren van en rondom de oorlog. Sprekers Marinke Steenhuis, Nelleke Noordervliet, Nora Schadee, Ad van Liempt, Siebe Thissen en Paul van de Laar namen het publiek bij de achtereenvolgende concerten mee van de vooroorlogse stad naar de gebombardeerde, langs ondergrondse kunst en cultuur in de oorlog, morele 'duivelse' dilemma's, via de monumentale beelden van de Wederopbouw –met een bijzondere rol voor de Vuurvogel– naar het slot waarin de verbeelding van Rotterdam in deze tijd werd belicht: de strijd tussen imago en identiteit van een stad die uit de as herrees.

Monumentenschildje voor hoeve 'Nooitgedacht'

Op 11 september werd het Monumentenschildje van Roterodamum uitgereikt aan Robert Pangalila en Gerard Jan van Leer,

eigenaren van de hoeve 'Nooitgedacht', 's-Gravenweg 190 in Rotterdam-Kralingen. Deze onderscheiding is bestemd voor de eigenaar of gebruiker van een monumentaal pand in Rotterdam dat met meer dan gewone moeite is gerenoveerd en zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat en stijl is hersteld. De hoeve, die uit circa 1850 dateert, stond niet op een monumentenlijst en viel net buiten beschermd stadsgezicht Kralingen. Vanaf 1961 was de hoeve het onderkomen van het kunstenaarsechtpaar André Dalhuisen en Friedel Sterk. Toen de laatste het huis in 2008 had verlaten, bood de toenmalige eigenaar, het Woningbedrijf Rotterdam, het te koop aan. Daarin school een groot gevaar: sloop dreigde. Een comité trok zich het lot van de hoeve aan, ijverde met veel inzet en met succes voor behoud. De huidige eigenaren hebben vervolgens een uitgebreide restauratie laten uitvoeren waardoor de hoeve in oude luister is hersteld. Bovendien voegden zij een eigentijdse achterbouw toe die goed harmonieert met de restauratie.

Uitreiking mr. J. Dutilhprijs en Jaarboekje 2010

Op vrijdag 26 november 2010 werden tijdens een feestelijke bijeenkomst in de Burgerzaal van het Stadhuis de mr. J. Dutilhprijs en het eerste exemplaar van het Rotterdams Jaarboekje 2010 uitgereikt. De mr. J. Dutilhprijs wordt tweejaarlijks toegekend voor de beste publicatie over Rotterdamse geschiedenis. Naast een penning naar ontwerp van Willem Verbon, ontvangt de auteur een geldbedrag van zesduizend euro, beschikbaar gesteld door de J.E. Jurriaanse Stichting en de

Wethouder mevrouw Jeanette Baljeu reikt met zichtbaar genoegen de mr. J. Dutilhprijs uit aan de heer N. Keuning, die een biografie schreef van de Rotterdamse schrijver Bob den Uyl met de titel *Een zeker onbehagen*. Voor het eerst in de geschiedenis van deze prijsuitreiking waren alle genomineerden bij de uitreiking aanwezig waarbij pas ter plaatse de winnaar bekend werd gemaakt. (foto Paul van der Blom)



Het Gemeentearchief Rotterdam is uitgever van het Rotterdams Jaarboekje en de gehele oplage wordt door Roterodamum ten behoeve van de leden afgenomen. Drs. J. Steenhuis, directeur van het Gemeentearchief, reikte vol trots het eerste exemplaar van het Jaarboekje 2010 uit aan mevrouw mr. H.M.A. Opstelten-Dutilh (rechts op de foto). (foto Paul van der Blom)



Stichting Bevordering van Volkskracht. Dit jaar waren uit de vele inzendingen drie auteurs genomineerd: Erik Palmén voor *Kaat Mossel, helleveeg van Rotterdam*, dat het opmerkelijke leven van Kaat Mossel aan de orde stelt; Frank van Riet voor *Handhaven onder de nieuwe orde*, de politieke geschiedenis van de Rotterdamse politie in de bezettingstijd en Nico Keuning met *Een zeker onbehagen*, een biografie van de Rotterdamse schrijver Bob den Uyl. De genomineerden waren voor het eerst allen aanwezig bij de bekendmaking van de winnaar die ook voor

hen een verrassing zou zijn. Winnaar werd Nico Keuning. De prijs werd namens Roterodamum uitgereikt door wethouder Economie, Verkeer en Haven, Jeannette Baljeu. Daarna reikte mevrouw Jantje Steenhuis, directeur van het Gemeentearchief Rotterdam en tevens bestuurslid van Roterodamum een eerste exemplaar van het Rotterdams Jaar-

boekje 2010 uit aan mevrouw mr. H.M.A. Opstelten-Dutilh.

Cursus 'Hart voor je Stad' voor de medewerkers van Stadstoezicht

In 2009 ging Roterodamum een bijzonder samenwerkingsverband aan met Stads- toezicht; de Bijzonder Opsporingsambte- naren in opleiding krijgen onderdeel van hun leertraject de module 'Hart voor je Stad', verzorgd door bestuursleden van het Genoot- schap. Daarin nemen zij de BOA's in één dag door de geschiedenis van Rotterdam, 's och- tend's in een klaslokaal waar zij onder meer de Grote Roterodamum Quiz spelen en aan de hand van beeldmateriaal kennis maken met ontstaan en ontwikkeling van Rotterdam. Het middagprogramma wordt door de bestuursleden naar eigen inzicht en voorkeur ingevuld maar bestaat altijd uit een lange wandeling door de binnenstad. Keus genoeg want wie goed kijkt, ziet bijna overal sporen van het verleden. Voor de cursisten blijkt dat altijd de grootste verrassing. Aan het eind van de dag kijkt men echt met andere ogen naar Rotterdam en gloeit het 'Hart voor de Stad'. Het bestuur heeft inmiddels 25 cursusdagen verzorgd en zal ook in 2011 de laatste lich- ting BOA's in opleiding bekend maken met het bijzondere verleden van Rotterdam.

Stichting Stadsherstel Historisch Rotterdam

Naast de permanente aandacht voor onder- houd en omzet van de molen 'De Distilleer- ketel' zijn over het afgelopen jaar de volgen- de onderwerpen vermeldenswaard: de ver- bouwing van de winkel en de vergroting van de naamsbekendheid van de molen.

De verbouwing van de winkel van 'De Distil- leerketel' heeft voor de beheerders en het publiek een ruimere en betere werkruimte opgeleverd. De informatiefolder van de molen is vernieuwd en binnen afzienbare tijd zal de molen ook op het internet met een eigen website verschijnen: www.molendelfshaven.nl.

In het kader van de Historische Route Delfs- haven *) zal het inmiddels onleesbare infor- matiebordje van de ANWB vervangen wor- den door een geëmailleerd bord met een beknopte weergave van de geschiedenis van 'De Distilleerketel'. De plaatsing van dit bord is voor het bestuur van de stichting aanlei- ding geweest nader onderzoek te doen naar de omstandigheden die hebben geleid tot de brand van de molen op 11 mei 1940. In zijn boek 'De Distilleerketel' (Stichting Historische Publicaties Roterodamum, Kleine Reeks, 1994) vermeldt Jan Oudenaarden over deze gebeurtenis het volgende:

Tientallen jaren bestond de misvatting dat dit (t.w. het in brand schieten van de mo- len) door mariniers was gebeurd, omdat de Duitsers zich erin verschanst zouden heb- ben. Op 3 mei 1980 verscheen in het *AD* eindelijk het ware verhaal zoals verteld door de () geboren en getogen Crooswijker Dirk Kuijk, in mei 1940 lid van de Rotter- damse afdeling van de Luchtafweerdienst: 'Er werd op ons geschoten uit de huizen in de Hudsonstraat. () Met ons snelvuurkanon konden wij ook doelen op de grond raken. () Dus hebben we die molen in de hens geschoten. Tientallen NSB'ers kwamen eruit.()'

De heer L.J. van den Ban, de toenmalige huurder van de molen () schreef (na de

bevrijding) aan de Kern-Commissie voor de Zuivering van bedrijven:

Reeds op 11 mei 1940 werd de fabriek (d.w.z. de molen) aan de Voorhaven in de brand geschoten, daar lasterpraatjes van concurrenten beweerden dat hieruit werd geschoten. Zelfs werd v.d. Ban beschuldigd uit zijn fabriek met machinegeweren op de Nederlandsche soldaten te hebben geschoten, terwijl nota bene v.d. Ban in de Willem Buytewechstraat uren op post lag om te ontdekken uit welke huizen door NSB'ers werd geschoten. ()

Nauwkeurig werd alle puin en vuil onderzocht of inderdaad uit de fabriek was geschoten. () V.d. Ban verdacht namelijk de persoon die boven de fabriek woonde (nl. de schipper van onze werkboot J. Dumoulin) er van zulks te hebben gedaan, daar niemand anders het gedaan kon hebben, daar genoemde persoon de geheele bovenboel steeds hield afgesloten. Later bleek deze persoon een braaf gelovige te zijn, die nog meer anti-Duitsch was en meer verontwaardigd dan wijzelf.

Dat er vanuit de Hudsonstraat werd geschoten, vermeldt ook het boek 'De strijd om Rotterdam, Mei 1940' in de serie 'De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de wereldoorlog II' (Staatsdrukkerij en Uitgeversbedrijf, 1952):

Een post van V.L.S.K. Lad. op het H.A.K.A. gebouw verrichtte op 11 mei waarnemingen ten behoeve van de artillerie. Het stuk op het Installatieterrein moest worden verplaatst, daar uit de huizen aan de Hudsonstraat werd geschoten, zonder dat het bij huiszoeking gelukte de daders te vinden.

*) Zie ook *Kroniek* Historisch Genootschap Rotterdam, nr. 179, januari 2011.

Stichting Historische Publicaties Rotterdamum

Dit jaar verschenen de volgende nummers in de reeks historische publicaties:

176. Remmelt Daalder, Willem Boon, Ton Guiran, Nora Schadee en Marco van Trierum, *Het Keezending-1787: de eerste stoommachine van James Watt in Nederland.*
177. Peter Sijnke, *Marcel Koopman en John Blaak-Holland Pop Festival 1970.* Drie legendarische dagen in Kralingen.
178. Henk van Osch, *Bram Peper, man van contrasten.*
179. Piet de Ruiter, *'s Lands werf-De roemrijke historie van een bijzondere plek in Rotterdam.*